УДК 330.142.211.4
Швед Л.Р.
НУ «Львівська політехніка»

КОМПЛЕКСНИЙ МЕТОД ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИПЛІКАТОРІВ ПРИ СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджені основні підходи до побудови кейнсіанського хреста для окремого підприємства. Автор пропонує такий метод його побудови, який враховує спосіб реалізації інвестиційного проекту.

Ключові слова: кейнсіанський хрест, економічні мультиплікатори, розвиток підприємства, інвестиційний проект.

Shved L.

COMPLEX METHOD OF APPLYING MULTIPLIERS IN STRATEGIC PLANNING OF THE ENTERPRISE

The development of domestic enterprises is an urgent problem for the present. This is due to the fact that their activities are adversely affecting the various crises - both external and internal, political and financial. As a result, the leadership and business owners face the question of their future development. Unfortunately, existing planning methods such development does not fully resolve the complexity of this problem. Therefore, the authors propose a new approach to solving this problem is based on the application of keynesian cross and the system of multipliers.

The disadvantage of methods which economic theory called "keynesian cross" is that it applies only to the macroeconomic level. Many economists have even mistakenly claim that it can not be used in microeconomics. Performed by the author studies show complete fallacy of this idea. This article explores the major approaches to the construction of the keynesian cross to individual enterprise. The author proposes a method of its construction, which allows for a way to implement the investment project. To do this, there are two concepts - "OSS" and "the development of the company", and for the implementation of the project covers the following ways

Keywords: keynesian cross, economic multipliers, enterprise development, investment project.

Швед Л.Р.

КОМПЛЕКСНЫЙ МЕТОД ПРИМЕНЕНИЯ МУЛЬТИПЛИКАТОРОВ ПРИ СТРАТЕГИЧЕСКОМ ПЛАНИРОВАНИИ РАЗВИТИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследованы основные подходы к построению кейнсианского креста для отдельного предприятия. Автор предлагает такой метод его построения, учитывающий способ реализации инвестиционного проекта.

Ключевые слова: кейнсианский крест, экономические мультипликаторы, развитие предприятия, инвестиционный проект.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток діяльності вітчизняних підприємств є актуальною проблемою для сьогодення. Це зумовлено тим, що на їх діяльність негативно впливають різноманітні кризи – зовнішні і внутрішні, політичні та фінансові. Внаслідок цього перед керівництвом і власниками підприємств постане питання про їх майбутній розвиток. Нажаль, існуючі методи планування такого розвитку, на нашу думку, не цілком вирішують всю складність цієї проблеми. Тому пропонується новий підхід до вирішення цієї проблеми, який базується на застосуванні кейнсіанського хреста і системі мультиплікаторів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Недоліком методики, яку в економічній теорії називають “кейнсіанським хрестом” є те, що вона застосовується тільки для макроекономічного рівня. Багато економістів навіть помилково стверджують, що її неможливо застосовувати в мікроекономіці [1, 2]. Виконані нами дослідження [3, 4] показують цілковиту помилковість цієї думки.

Цілі статті. Створення обґрунтованих методів застосування кейнсіанського хреста для стратегічного планування розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для того, щоб більш конкретно сформулювати, що ми розумітимемо під “розвитком діяльності підприємства”, нами пропонується таких два економічних поняття:

“підтримка діяльності підприємства” – це реалізація інвестиційного проекту, яка здійснюється за рахунок амортизаційних

відрахувань (заміна обладнання та устаткування) або поточних витрат (капітальний ремонт і модернізація), головною метою якого є підтримка його діяльності з частковим покращенням техніко-економічних показників;

“розвиток діяльності підприємства” – це реалізація інноваційно-інвестиційного проекту, яка здійснюється за рахунок чистого прибутку, головною метою якого є покращення техніко-економічних показників його діяльності або умов праці.

Очевидно, що реалізація інноваційно-інвестиційного проекту у більшості випадків не може здійснюватись без залучення “капітального будівництва”. Нажаль, тепер економістам, на нашу думку, недостатньо пояснюють сутність цього процесу. Тому спостерігається спрощене його розуміння. Це передусім проявляється в тому, що будь-які перебудови, які здійснюються на діючому підприємстві називають “реконструкцією”.

Насправді існує чотири види “капітального будівництва”:

– нове будівництво – це створення нового підприємства з обов’язковим утворенням нової юридичної особи;

– розширення – це розширення існуючих цехів основного виробництва (або будівництво їх на нових територіях), що обов’язково викликає збільшення потужності підприємства; у багатьох випадках утворюється окрема юридична особа;

– реконструкція – це перебудова існуючих цехів допоміжного виробництва (або будівництво їх на нових територіях), що інколи викликає збільшення потужності підприємства; в окремих випадках може утворюватись і окрема юридична особа;

– технічне переозброєння – це заміна старого технологічного обладнання на нове (здебільшого інноваційне), яке здійснюється із мінімальним обсягом будівельних робіт (влаштування фундаментів під окремі види устаткування тощо), при цьому ніколи не утворюється нова юридична особа.

Важливість розуміння цих понять полягає в тому, що від виду капітального будівництва можна апріорі (наперед) знати, які елементи кейнсіанського хреста будуть змінюватись, а відповідно і значення мультиплікаторів, що їх утворюють. Це пояснюється тим, що в складі умовно-постійних витрат вагому частку займають амортизаційні витрати, які, в свою чергу, складаються із двох частин – амортизаційних витрат активної частини і пасивної частини основних

засобів. Перші безпосередньо приймають участь у виготовленні продукції – це верстати, технологічне обладнання тощо, а другі, можна сказати, створюють умови для здійснення цього процесу виробництва – це будівлі (виробничі цехи, адміністративні корпуса, складські приміщення тощо) і споруди (дороги, мережі енергоносіїв, естакади, вежі тощо).

Тому ефективність будь-якого інвестиційного проекту, якщо говорити спрощено, складається із такого підходу: треба мінімізувати витрати на пасивну частину основних засобів і максимізувати їх на активну.

Якщо проаналізувати ці чотири види капітального будівництва з позицій цього підходу, то, на нашу думку, можна сказати таке:

– найбільш ефективним є здійснення "технічного переозброєння", оскільки у такому разі практично відсутні витрати на виконання буквально-монтажних робіт;

– другу позицію займає "розширення" діючого підприємства, оскільки у такому разі перебудовуються цехи основного виробництва, а адміністративні та допоміжні будівлі залишаються незмінними (може замінюватись офісне і допоміжне обладнання);

– третю позицію займає "нове будівництво", оскільки у такому разі можна повністю застосовувати новітні та енергозберігаючі технології як в основному виробництві, так і в допоміжному та обслуговуючому (управлінському);

– останню позицію займає "реконструкція" підприємства, оскільки у такому разі основні витрати припадають на будівництво допоміжних будівель та споруд (складських приміщень, їдалень, внутрішнього транспортного господарства тощо), а основне виробництво практично залишається попереднім.

Для обґрунтування останнього твердження розглянемо приклади можливих перетворень, які можуть відбуватися з кейнсіанським хрестом при реконструкції підприємства (рис. 1).

Перший випадок (рис. 1 а) може відповідати умовам, коли на підприємстві відбувається перебудова, наприклад, складських приміщень і огорожі території заводу. При цьому потужність підприємства не змінюється.

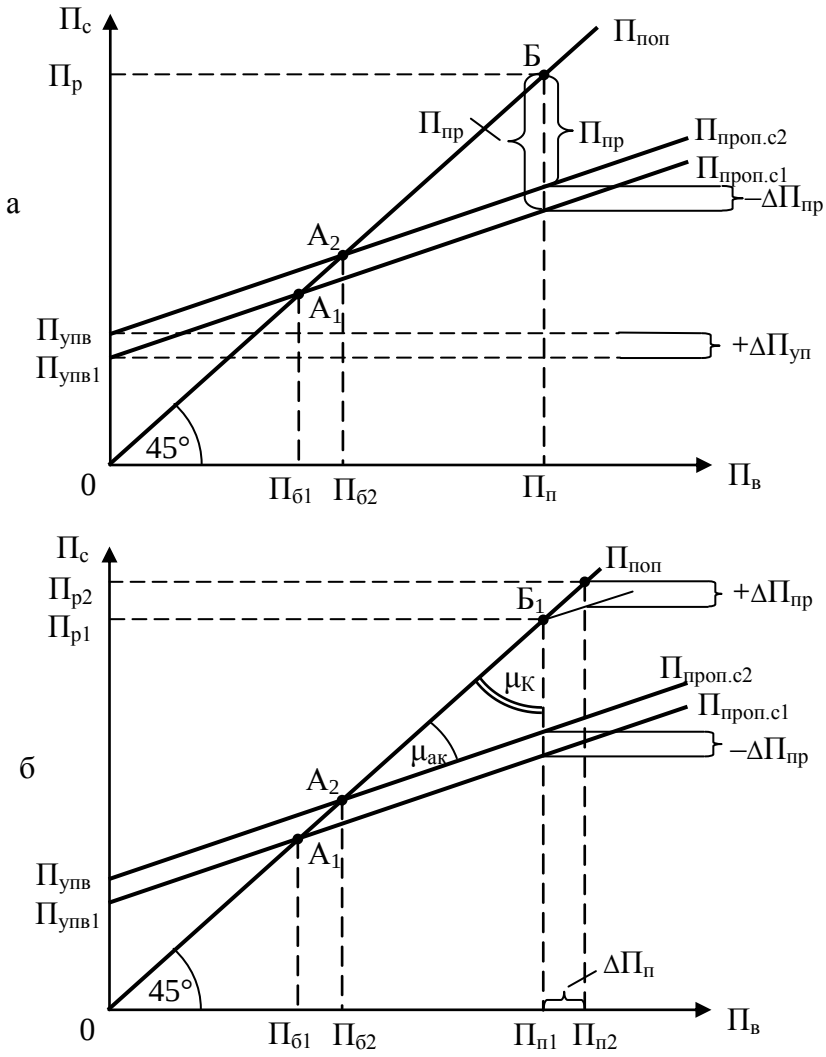

Рис. 1. Перетворення, які можуть відбуватися з кейнсіанським хрестом при реконструкції підприємства, де т. А і Б – точки беззбитковості і економічної потужності

За таких умов з кейнсіанським хрестом відбудуться такі зміни: внаслідок зростання умовно-постійних витрат (оскільки зросте сума амортизаційних відрахувань внаслідок виконання цих будівельних робіт) на суму $\Delta П_{упв}$ графік функції пропозиції собівартісної $П_{проп.с1}$ зміститься паралельно вверх на це значення; внаслідок того, що потужність підприємства не змінюється, то величина прибутку, який отримували на ньому від операційної діяльності зменшиться на ту саму величину, тобто спостерігатиметься така тотожність:

$$(+)\Delta П_{упв} = (–)\Delta П_{пр}, \qquad (1)$$

яка показує, що будь-яке зростання значення умовно-постійних витрат, при незмінній потужності підприємства, викликає зменшення прибутку від операційної діяльності на ту саму величину.

Це є головною причиною того, що будівництво будь-яких допоміжних споруд на підприємстві треба виконувати тільки за крайньої необхідності, оскільки це значно впливає на його прибутковість.

Щоб показати приклад такої необхідності, розглянемо попередній приклад, але за умов, що потужність підприємства зростатиме. Припустимо, що на цьому підприємстві самим "вузьким місцем" для зростання потужності є те, що поставка матеріалів для виготовлення продукції є неритмічною, тобто часто зривається її своєчасне постачання. Внаслідок цього на підприємстві спостерігається неритмічна робота, а в окремих випадках і тимчасові простої. Все це призводить не тільки до зменшення потужності підприємства, але й до зриву окремих поставок виготовленої продукції, а відповідно й до сплати штрафних санкцій і втрати відповідного іміджу.

Для усунення цих недоліків керівництво підприємства вирішило перебудувати складські приміщення з метою збільшення страхового запасу матеріалів. Результати такого рішення і як вони можуть впливати на показники кейнсіанського хреста показано на рис. 1 б.

З цього рисунку видно, що перші початкові перетворення відповідають попередньому прикладу. А саме: зросли умовно-постійні витрати і графік функції пропозиції вартісної змістився вгору, тим самим зменшуючи прибуток від операційної діяльності. Однак на цьому подібність і завершується, оскільки після цього економічні процеси на цьому підприємстві розвиватимуться інакше.

Передусім це стосується найважливішого показника – зростання потужності підприємства. Внаслідок усунення "вузького місця"

потужність підприємства зросте, наприклад, на значення $\Delta П_{п}$. Виникає питання, а цього приросту є достатньо для компенсації негативного впливу від зростання умовно-постійних витрат?

Для встановлення граничного значення, при якому негативний вплив зростання умовно-постійних витрат ($+\Delta П_{упв}$) точно відповідатиме необхідному приросту потужності підприємства ($\Delta П_{п}$), щоб компенсувати цей негативний вплив, ми пропонуємо таку формулу

$$\Delta П_{п} = \frac{\Delta П_{упв}}{\mu_{ак}} = \mu_{К} \cdot \Delta П_{упв}, \qquad (2)$$

де $\mu_{ак}$ і $\mu_{К}$ – мультиплікатори акселерації і Кейнса.

При дотримані цих умов, які відповідають виразу (2), завжди буде дотримуватись гранична пропорція, сутність якої полягає в тому, що приріст умовно постійних витрат, який зменшує прибуток при незмінних цінах, буде компенсований приростом значення прибутку, що викликано збільшенням потужності підприємства. Тобто буде виконуватись рівняння

$$\Delta П_{упв} = \Delta П_{пр}. \qquad (3)$$

Висновки. Запропонований метод моделювання розвитку діяльності підприємства, який базується на застосуванні методики кейнсіанського хреста і системі мультиплікаторів дає змогу планувати розвиток діяльності підприємства та вибирати оптимальний план реалізації інвестиційного проекту.

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред.. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005. – 851 с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч. посіб.: У 2 кн. / За ред.. С. Панчишина і П. Островерхова. – Кн.. 1: Макроекономіка – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 723 с.
3. Швед Л.Р., Використання системи мультиплікаторів для планування діяльності підприємств / І.Б.Скворцов, Л.Р.Швед // Актуальні Проблеми Економіки: науковий економічний журнал Київська національна академія управління, 2014. - № 7 (157). – С.541 – 551.
4. Швед Л.Р. Застосування Кейнсіанського хреста для планування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства / І.Б. Скворцов, Л.Р. Швед, М.С. Завербна // Вісник НУ «Львівська політехніка». Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. праць. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. - № 769. – С. 296 – 304.